

Отже, зазначені компетенції сьогодні важливі для усіх викладачів вищої школи, які організують педагогічну взаємодію зі студентами, які належать до різних культур та мають різні системи цінностей. Освітній процес не може бути ефективний в умовах певної «антитезності» стосунків, недотримання діалогічності, співтворчості та рівноправності його актантів. Нині важливою стає ідея розуміння організації педагогічної взаємодії учасників навчального процесу як таких, чії стосунки характеризуються діалогічністю та імплементацією різноманітних продуктивних моделей синтезування нових сенсів.

О. Білик

**МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМИ
АСПІРАНТАМИ ГАЛУЗІ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА**

О. Bilyk

**THE METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF STUDYING THE UKRAINIAN
LANGUAGE FOR FOREIGN POSTGRADUATES OF CULTURE AND ART**

Проблема оволодіння українською мовою іноземцями, що навчаються в Україні, в останні роки набула актуальності, особливо стосовно іноземних здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, тобто аспірантів, оскільки недостатній рівень володіння ними мовою навчання зумовлює значні труднощі в освітньому процесі, науковій діяльності, під час проведення контрольних заходів, а також у реалізації дотримання всіма учасниками освітнього процесу академічної доброчесності. Низький рівень володіння українською мовою створює комунікаційні бар'єри, що значно ускладнює науково-дослідницьку діяльність, стає перешкодою для здійснення успішної комунікації в україномовному науковому дискурсі. У просторі сучасної вищої освіти України надзвичайно актуалізувалися питання, пов'язані із методикою викладання української мови іноземним здобувачам вищої освіти, пошуком ефективних технологій, засобів і методів навчання української мови як іноземної.

Освітньо-наукова програма підготовки аспірантів передбачає обов'язкове набуття ними мовної та комунікативної компетентностей для здійснення продуктивної науково-дослідної й науково-педагогічної діяльності в сучасному соціокультурному просторі.

Навчальним планом освітньо-наукової програми передбачено вивчення іноземними здобувачами освітньої компоненти «Українська мова як іноземна». Мета цієї дисципліни полягає у формуванні комунікативної компетентності, забезпеченні комунікативних потреб у науковій та науково-педагогічній сферах спілкування для виконання наукових досліджень, успішної комунікації в україномовному науковому та педагогічному дискурсі, а також для професійного розвитку та формування гармонійної особистості, здатної до міжкультурного діалогу. Відповідно до мети сформульовано завдання освітньої компоненти, серед яких головними є мовне забезпечення роботи з науковою літературою різних жанрів, здійснення усної та писемної наукової комунікації, написання тексту дисертації й її успішний захист. Освітня компонента також корелюється із дисциплінами професійної практичної підготовки, її змістове наповнення

відбувається у співпраці з викладачами цих дисциплін та науковими керівниками аспірантів. Це забезпечує акцентування уваги на актуальних проблемах, пов'язаних із сучасними тенденціями розвитку відповідної галузі науки. Навчальна дисципліна «Українська мова як іноземна» вивчається в контексті усвідомлення необхідності забезпечення програмних результатів навчання та формування загальних і спеціальних компетентностей, визначених освітньо-науковою програмою. Зокрема, вивчення цієї освітньої компоненти іноземними аспірантами спрямовується на забезпечення таких програмних результатів навчання, як «вільне спілкування з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань у царині музичного мистецтва, з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством у цілому; використання академічної української мови в професійній музикознавчій науково-дослідницькій, педагогічній, музично-журналістській та просвітницькій діяльності».

Зміст освітньої компоненти передбачає оволодіння мовною, мовленнєвою та комунікативною компетентностями відповідно до «Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти», які визначають компетентнісний підхід до вивчення іноземної мови найбільш актуальним в сучасному європейському просторі та вказують, що в рамках міжкультурного підходу головною метою навчання мови є сприяння розвитку цілісної особистості того, хто вивчає мову, та його самоусвідомлення через розуміння відмінностей між іншими мовами й культурами.

Розвиток комунікативної компетентності іноземних аспірантів передбачає вдосконалення всіх видів мовленнєвої діяльності: читання, письма, говоріння, аудіювання. Найбільш проблемним для іноземних аспірантів є говоріння українською мовою. Для успішного навчання цього виду мовленнєвої діяльності, формування навичок результативної комунікації необхідно визначити перелік комунікативних потреб іноземних аспірантів, орієнтуючись, передусім, на забезпечення наукової комунікації, формування вміння використовувати як монологічне, так і діалогічне мовлення.

Для іноземних аспірантів актуальним є забезпечення можливості вирішення комунікативних завдань українською мовою, висловлення своїх думок стосовно дисертаційного дослідження, сучасних тенденцій розвитку культури і мистецтва. Їм потрібно будувати зв'язні висловлювання українською мовою не лише для вирішення побутових проблем, а й для навчання та реалізації науково-дослідницької діяльності. Звичайно, навчання говорінню неможливе без аудіювання, оскільки для реалізації діалогічного мовлення необхідно не лише правильно будувати власні висловлювання, але й добре розуміти співрозмовника, що особливо ускладнюється в ситуаціях наукової комунікації, коли й носії мови не завжди успішні в комунікації. Тому значну увагу приділяємо комунікативним вправам, спрямованим на розвиток говоріння іноземних аспірантів, наприклад, на формування мовленнєвого етикету сучасного науковця, створення комунікативних ситуацій, властивих науковому мовленню. На практичних заняттях використовуємо рольові ігри, що імітують такі ситуації спілкування: діалог у бібліотеці, участь у науковій дискусії, звітування на кафедрі, розмова з науковим керівником, звернення до служби психологічної підтримки, відповіді на запитання під час обговорення дисертації тощо.

Отже, працюючи в аудиторії, важливо спонукати іноземців до активної мовленнєвої діяльності, демонструвати їм актуальність і важливість оволодіння різними видами мовленнєвої діяльності. Необхідність забезпечення ефективності освітнього процесу іноземних аспірантів потребує удосконалення методичних засад вивчення ними української мови, посилення уваги до методичної організації мовно-комунікативної підготовки іноземних здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня.

А. О. Борисова, М. В. Кондратенко

ВЗАЄМОДІЯ МОВИ ТА КУЛЬТУРИ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

A. Borysova, M. Kondratenko

INTERACTION OF LANGUAGE AND CULTURE IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING

There has been a contentious discussion about the complex role of culture in foreign language learning: Is it possible for one to learn a language without learning about its cultural aspects? Is it possible to “teach” culture at all? If a teacher believes in “teaching” culture in tandem with the language, what does the teacher mean by using the notion “culture”? Does teaching culture simply mean introducing some elements of surface culture such as customs, food or festivals, or does it mean raising the awareness of students towards the deeper culture such as beliefs, values and/or norms that are manifested in people’s behaviours? Furthermore, which “cultures” should be chosen to be representative of the culture for the language? How can we develop an intercultural competence in students to make them cultural mediators in a global world?

The list of questions seems to be endless and the dilemma involved unmanageable issue. However, it seems that people agree to at least one fundamental premise: culture both inseparably relates to language and plays an important role throughout the process of language teaching and learning. We do not doubt answering the question whether to teach culture or not, but, rather, what kind of teaching can students’ understanding of the nature of the language, communication and human relations promote. A. N. Leveridge stated that the ability to communicate fully in a second language depends on the degree of non-ethnocentrism of the learner. The successful learner must develop “an awareness of and sensitivity toward the values and traditions of the people, whose language is being studied”. The importance of understanding the “culture” in which the target language is spoken has become clear to students learning this foreign language. Here, we should come back to the questions raised earlier: what do people mean by the notion “culture”? In a language classroom, when teachers talk about incorporating culture into language teaching, it often means simply introducing typical customs or traditions of the given 4 societies. For example, in a Chinese language class, a teacher may introduce some Japanese customs or social rules such as when you receive a present, do not open it in front of the giver but instead just put it aside, or they eat raw fish, and so on. These are, of course, part of Japanese culture, and may be useful to know when visiting a Chinese family at home. Yet, it does not explain the reasons or beliefs behind all these social behaviours to which one must be introduced in order to understand Chinese culture. Usually, in this kind of instruction, differences or peculiarities tend to be emphasized and stereotypes created. In the case of English language, problems arise about which